

Preot Constantin OLARIU

DISCURSUL EPISCOPULUI VARTOLOMEU STĂNESCU LA DEZBATERILE SENATULUI DIN 28 FEBRUARIE 1924 ASUPRA LEGII ORGANIZĂRII ARMATEI¹

Domnule președinte și Onorat Senat, voi fi scurt. Voi fi mai scurt ca oricând, pentru că am luat cuvântul nu ca specialist și, prin urmare, nu ca să examinez tehnica legii militare a domnului Ministru de război, ci am luat cuvântul pentru un alt motiv. Am luat cuvântul la legea aceasta ca să le reamintesc conștiințelor noastre o virtute măreață, o virtute neîntrecută și neegalată până astăzi, pe care neamul românesc și-a pecețuit-o în istoria omenirii prin armatele sale.

Virtutea aceasta domnilor este apărarea dreptății și apărarea păcii, pentru care armatele noastre au luptat de-a pururea în cursul prelung și greu al istoriei lor.

Se știe domnilor, că în dreptate și în pace viața și lumea își au valorile lor cele mai sfinte. Dreptatea și pacea sunt temelia societăților, dreptatea și pacea sunt izvorul progresului, dreptatea și pacea sunt idealurile credințelor noastre creștinești.

Este adevărat că sunt destule popoare care au armatele mai vechi decât noi, mai bine formate ca noi și poate mai eroice, dar dacă examinăm calitățile morale ale acestor armate străine, vedem că în mâinile popoarelor de care vorbim, ele nu au fost decât uneltele egoismului lor. Ceea ce au manifestat ele în lume nu a fost decât spiritul de dezbinare și stăpânire, nu a fost decât pornire de pradă asupra libertății și muncii celorlalte popoare.

Este foarte adevărat că chiar și pe calea aceasta a năvălirii brutale s-a lucrat la progresul omenirii, însă s-a lucrat prin forță și nu prin puterea morală. Ei bine, armatele noastre în toată istoria lor nu s-au coborât la această stare, pentru că n-au fost nicicând uneltele egoismului nostru.

Înainte de a fi venit poporul turc în Europa, am avut lângă noi pe poporul bulgar care a fost mai mic decât noi. Tot așa am avut lângă noi și pe poporul sârb care și el a fost mai mic decât noi. Cu toate acestea nu numai că nu am căutat să le dominăm prin vitejia armatelor noastre, ci dimpotrivă, dacă ne-am dus cu Mircea la Cosova, ne-am dus mai mult pentru aceste două popoare vecine, ca să le scăpăm din pieire.

Am avut lângă noi și pe ruși, care ne-au chinuit mai ales cu dragostea lor de cum s-au așezat lângă noi. Cu toate acestea noi ne-am dus la Plevna, e drept și pentru noi, dar ne-am dus mai ales ca să-i scăpăm pe ruși de rușine. (Aplauze)

Ne-am dus, de asemenea, cândva în Ardeal cu Mihai, dar nu pentru pradă sau cotoșire de popoare străine, ci ne-am dus ca peste o singură limbă, ca peste o singură lege, ca peste un suflet cu origine unică, ca o structură la fel, să se statornicească un singur sceptru și o singură coroană română.

Patrimoniul armatelor noastre, prin urmare, este unic în

lume și trebuie să știm să-l punem în relief și în valoare, ori de câte ori vorbim de armatele noastre.

Domnilor, este foarte greu să ai o armată care să stea neconținut la această înălțime morală. Armatele sunt ieșite din egoismul omenesc, egoism din care este constituită poate pentru trei din patru părți firea omenirii și de ieri și de astăzi și de mâine. Cum au ieșit armatele din egoismul omenesc, o arată nu numai istoria faptelor lor, dar o arată și lupta dusă de spiritul pașnic al lumii prin intelectuali și instituții împotriva armatelor și războaielor lor.

Din secolul al XVII-lea bunăoară, Hugo Groțius, a fost cel dintâi care a pus știința și experiența lui de jurist și diplomat în contrast cu meseria armelor și a scris o carte intitulată „De pace et Bello”.

Cu mult mai înainte de Groțius, se ridicase împotriva războaielor doctrina noastră creștină. Creștinismul a văzut în războaie crima cea mai înfiorătoare pe care omul poate s-o facă asupra omului, pentru că crima aceasta este colectivă, adică nu e numai de la individ la individ, ci e de la popor la popor. Pentru aceasta creștinismul a căutat să dezarmeze și a pornit un curent hotărât împotriva războiului, care prin scris mai ales, a dominat în lumea creștină aproape trei veacuri.

Tertulian în „De corona”, zice că „Mântuitorul poruncindu-i Sfântului Petru să-și pună sabia în teacă a dezarmat pe toți soldații omenirii”.

„Noi nu avem decât o singură patrie – continuă Tertulian – și anume omenirea. Pentru cine fraternizează cu întreaga omenire, războiul este cea mai oribilă crimă”. Curentul acesta a făcut să se creadă că învățătura creștină era împotriva existenței statului pe care printr-o astfel de învățătură îl lasă fără apărare și atunci un nobil roman dintr-una din cele mai strălucite familii, Albini, anume Volusianus, i-a pus Fericitului Augustin următoarele întrebări: Dacă creștinul învață să-i iertăm pe cei ce ne fac rău și să nu-i răsplătim nimănui răul prin rău, ci dimpotrivă, când cineva ne-a lovit peste un obraz să i-l întoarcem și pe celălalt și, că dacă ne cere haina să-i dăm și o cămașă, atunci vă întreb ce va face un biet stat cu o astfel de doctrină. El nu va avea dreptul să facă război cu dușmanii care îl pustiesc. El nu se va putea nici răzbuna, nici apăra, ci va merge la cea mai sigură pieire. Iată cum – adaugă Volusianus – prinții creștini se dovedesc incapabili de a ne păstra statul.

Fericitul Augustin însă i-a răspuns că nu trebuie să înțeleagă creștinismul așa. Creștinismul condamnă egoismul și toate războaiele născute din el, dar e pentru legitima apărare pe care

creștinismul o sfințește. Războiul trebuie să fie drept în cauza lui și umanitar în executarea lui, aceasta e tot ceea ce îi cere războiului creștinismul deocamdată. Mântuitorul n-a dezarmat pe ostașii care au venit la el și nici nu i-a îndemnat să dezerteze, iar războinicul David i-a fost strămoș și n-a fost neplăcut lui Dumnezeu. După creștinism deci, încheie Augustin, războaiele și armatele nu sunt condamnate decât în abuzurile lor, dar nu și în datoria de a-și apăra popoarele și patria lor.

Iată, prin urmare, pentru ce biserica lui Hristos binecuvân-tează armatele când ele stau pe tărâmul moral, după cum din fericire au stat de-a pururea de la apariția lor și până astăzi armatele neamului nostru. Ei bine, când se vine cu o lege pentru armata română eu cred că cea dintâi datorie a noastră este să-i scoatem în relief caracterul acesta de instituție morală prin excelență a neamului nostru, a cărei sabie e atât de aproape de cruce și să facem ca legea aceea, oricare ar fi ea, să poarte în ea dispoziții care să le deschidă armatelor noastre un drum cultural. În armata română trebuie să introducem cultura cu orice preț și nu numai din cauza acestor tradiții sfinte de înaltă moralitate a armatei noastre, dar mai ales pentru că de acum înainte lumea începe cu dinadinsul a se porni contra războiului și a lucra pe toate căile pentru pace.

Astăzi avem cu conducerea și rânduiala aceasta Liga Nați-unilor, care nu e academie ci organism politic și juridic internațional, merit acum să înlăture războiul.

Sub raport cultural, credem că e bine ca în timpul în care soldații sunt în cazarmă pentru stagiul militar, să se sacrifice o parte din timp pentru instruirea lor pe toate terenurile vieții reale, căutându-se ca odată cu ostașul sănătos și viteaz să se formeze în soldat omul și cetățeanul.

Domnilor, nici un timp nu este mai propriu pentru formarea omului și a cetățeanului, decât timpul petrecut în cazarmă. Aici se trece cu adevărat frontiera dintre copilărie și maturitate, aici sufletul caută să-și găsească o credință și o urmă proprie pentru viața matură, aici la vârsta aceasta caută el modalitățile și elementul de a deveni stăpân pe viața sa. Din cauza acestei dezvoltări în viața matură, sufletele ostașilor se pot foarte ușor și zidi și pierde, după cum îndrumările pe care le primesc îi duc spre zidire, sau spre rătăcirii. Dispozițiile acestea sufletești ne explică la soldați puțința răspândirii printre ei cu atâta ușurință a diferitelor rătăcirii confesionale ca adventismul și baptismul și a ideilor revoluționare.

Din moment deci ce soldatul ne prezintă în timpul stagiului militar sufletul dispus pentru a fi format ori în bine ori în rău, noi trebuie să venim la el nu numai cu specialitatea armelor, ci și cu formarea vieții de om și cetățean. Să deprindem prin urmare soldatul român cu viața reală, să-i facem un anumit curs în cazarmă, punându-l să învețe agricultura, mai ales că regimentele noastre au pământuri destule pentru această îndeletnicire, să învețe anumite meșteșuguri, să învețe disciplina la muncă și cumințenia la repaos, deprinzându-se printr-un anumit program de fapte de solidaritate și de ajutorare cu dragostea față de aproapele său. La rezultatele acestea se poate ajunge ușor căci în armată e ca în călugărie, adică se renunță la voință. În armată soldatul execută și este numai de datoria conducătorilor să știe ce-i dau să execute.

Dacă vom ști deci să dăm o directivă superioară soldaților în cazarmă, fiți foarte convinși că vom avea în poporul nostru adevărata vigoare morală pe care ca pe un altoi de preț o va aduce în satul și familia lui fiecare soldat care a purtat armele patriei sale. Datoria noastră este să ne gândim la sufletul solda-

tului nostru, ca să facem din el nu numai apărătorul țării, dar și cetățeanul luminat de mâine și deci, la capacitatea și la organizarea modernă a comandamentelor militare. Pentru aceasta, domnule Ministru, aș fi dorit ca în proiectul de lege în articolul penultim unde se enumără o mulțime de instituții legate de viața militară și pentru care se spune că se vor face legi speciale să se fi enumerat și instituția culturală care să fie programată la timp printr-o lege specială în sensul creării, de pildă domnule Ministru, a unei academii militare.

Deja în cazarmile noastre se organizează de ceva vreme conferințe militare dar pentru ca aceste lucrări să fie cu roade, trebuiesc organizate prin lege și date pe mână unor specialiști, căci dacă este vorba să întărim sufletul poporului, orice cheltuială materială nu înseamnă nimic din moment ce cu ea putem dobândi sufletește un rezultat superior.

În cultura oștirii la care mă gândesc nu e vorba, după cum vedeți de filozofii sau noian de idei, din care chiar învățații lumii ajung câteodată cu greu să se smulgă spre a reveni la realitate, ci e vorba de adaptarea la viața omenească și cetățenească prin cazarmă a românului militar. (Aplauze)

Revin acum la un punct către care, domnule Ministru, mă apropii cu sfială. Revin la prerogativa M.S. Regelui nostru de a numi pe comandant în vremurile de război. Este o prerogativă sau mai bine zis o atribuție constituțională Monarhului nostru care desigur că i se cuvine de drept, dar trebuie să ne gândim în același timp și la marele risc pe care îl are un popor prin numirea comandantului său de război de către un singur om. Oricât de superior ar fi un Monarh, el rămâne totuși om și prin urmare ca un singur om să numească un conducător militar a unui întreg popor cred că se deschide de o parte un risc enorm, iar pe de alta se sfârșește o răscumpărare grea. Nu înțeleg ca în astfel de cazuri să se aplice prin legi sau altfel răspunderea penală. O astfel de răspundere nu înseamnă nimic, căci pierderea sau înfrângerea unui popor prin război nu se poate îndrepta nici cu musturarea conștiinței din partea Suveranului, după cum ne spunea d. Costăkescu, nici prin vreo sancțiune penală oarecare.

Pagubele suferite de popoare prin astfel de războaie sunt prea profunde și mari ca să se poată vindeca prin astfel de explicații. Înțeleg însă să se facă un lucru și anume să se ia toate măsurile preventive ca o astfel de numire să fie făcută cu cât mai multă transparență și chibzuială în momentul în care se face.

De ce să lăsăm noi o răspundere nemaipomenit de grea pe umerii unui singur om și nemaipomenit de periculoasă mai ales pentru un Suveran care trebuie ferit de răspunderi directe.

Ca popor iubitor față de Suveranul nostru, cred că fără să-i atingem prerogativele, ar trebui totuși să-i dăm ajutor în răspunderile sale, punându-i pentru cazul acesta la îndemână deliberarea unui mare sfat militar și politic, care să-i indice pe cel ce va conduce armatele poporului, pe cel ce va avea să pună în risc existența unui popor.

Și atunci, ar trebui – cred eu – să modificăm articolul unde se prevede aceasta, în sensul următor: „Statul Major întrunit în ședință cu consiliul militar și cu primul Ministru și Ministrul de război, sub președinția Majestății Sale, numește pe comandantul armatelor în timp de război”.

Vedeți că în cazul acesta răspunderea se lărgește ca și competența și siguranța numirii.

Asistența atâtor factori răspunzători dă unei astfel de numiri un fel de transparență, prin care se înlătură orice bănuială a spiritului de părtinire și solemnizează un comandament

care, privind întregul popor, își are pentru întărirea lui într-o comună deliberare, pe Suveran și reprezentanții specialiști ai poporului.

Prin această măsură se țin în toată căldura și curățenia lor legăturile sufletești dintre popor și Suveran, care trebuie păstrate cu sfințenie, mai ales la noi, unde în privința aceasta ne-am făcut frumoase tradiții.

Pentru ca această legătură sufletească să fie păstrată, Regele, monarhul constituțional, s-a declarat constituțional neresponsabil și s-a trecut responsabilitatea la miniștri, fiindcă domnilor, oricât de tari ar fi legile care leagă pe om de om și

pe autorități de inferiori, dacă nu intervine sufletul în legăturile acestea, cu legile și cu rigoarea lor, nu se face nimic.

Aceasta am avut, domnule Ministru de Război, să le aduc la cunoștința onoratului Senat, rugând pe Dumnezeu ca dumneavoastră, care sunteți unul dintre marii eroi nu numai ai neamului nostru, ci ai războiului de ieri, prin faptul că ați intrat într-una din capitalele dușmane, ca aproape nimeni din marii comandanți ai acestui război, să aveți norocul să deveniți ziditorul armatei noastre pentru toate nevoile ei. (Aplauze prelungite)

NOTĂ

- 1 Vezi vol. Episcopul Vartolomeu Stănescu, *În lumina cuvântului*, Râmnicu Vâlcea, Editura Sfântul Antim Ivireanul, 2013, pp. 342-348.